

Inhoud

Woord vooraf	7
Hij riep <i>Leviticus 1:1-5:26</i>	13
Gebied <i>Leviticus 6:1-8:36</i>	20
De achtste <i>Leviticus 9:1-11:47</i>	27
Wanneer zij zaad zaait <i>Leviticus 12:1-13:59</i>	34
De Egyptisch-zieke <i>Leviticus 14:1-15:33</i>	41
Na de dood <i>Leviticus 16:1-18:30</i>	48
Heilig <i>Leviticus 19:1-20:27</i>	55
Spreek <i>Leviticus 21:1-24:23</i>	62
Op de berg <i>Leviticus 25:1-26:2</i>	69
In mijn inzettingen <i>Leviticus 26:3-27:34</i>	76

Nawoord	85
Geraadpleegde literatuur	87
Eindnoten	89

Woord vooraf

Voor u ligt een bijbels dagboek bij Leviticus. Het volgt de complete tekst van dit voor velen onbekende Bijbelboek, dat het hart van de Tora vormt. Centraal staat daarin Gods verlangen om zijn volk nabij te kunnen zijn. In dat kader worden de regels voor de (offer)liturgie behandeld, met Grote Verzoendag als indrukwekkend hoogtepunt. Naast de reinheidswetten en de oproepen tot heiliging komen ook de Joodse feesten aan bod, die het volk oproepen de Here met vreugde te dienen.

In dit dagboek wordt het Joodse leesrooster gevolgd. Dit rooster verdeelt het boek Leviticus in tien gedeeltes, die elk in de tijdsspanne van een week gelezen worden. Deze tien gedeeltes zijn ieder weer onderverdeeld in zeven stukken: voor elke dag een tekstgedeelte. Dit dagboek biedt daarom leesstof voor tien weken, waarbij op iedere dag van de week een vastomlijnd Schriftgedeelte besproken wordt. Deze tien gedeeltes dragen ieder een unieke naam, verwijzend naar het Hebreeuwse beginwoord van het betreffende gedeelte. Deze benamingen zijn in dit dagboek vertaald opgenomen als titel voor de tien hoofdstukken. Ook vindt de lezer de betreffende hoofdstukaanduiding boven iedere pagina terug. Omdat dit dagboek niet gekoppeld is aan kalenderdata, is het in principe mogelijk op ieder gewenst moment van het jaar een aanvang te maken met de lezing ervan.

Dit dagboek is vrucht van intensieve bestudering van de tekst van Leviticus. De nadruk zal liggen op het verkrijgen van overzicht over de door God gegeven geboden en inzettingen, waarbij ook regelmatig meer gedetailleerd de diepte in gegaan wordt. Het gaat dus vooral om de uitleg van de Bijbeltekst, en niet zozeer om een toepassing ervan. Het verdient aanbeveling eerst de betreffende Bijbeltekst te lezen, liefst uit een zo letterlijk mogelijke vertaling, zoals bijvoorbeeld de Naardense Bijbel, welke ook in dit dagboek veelal gebezigd wordt. Bij de studie van de Bijbeltekst wordt verder regelmatig verwezen naar verschillende Joodse commentaren. Ook worden in de eindnoten regelmatig verbanden met het Nieuwe Testament aangeduid. Wat de versnotatie betreft is de Naardense Bijbel aangehouden. In een enkel geval wijkt deze notatie af van een aantal andere Bijbelvertalingen. Wanneer dit het geval is, is de alternatieve notatie eveneens vermeld.

Rest ons de lezer een leerzame reis toe te wensen door dit bijzondere Bijbelboek.

Ds. G.A. Trouwborst Nieuwleusen, juni 2017

Het boek Leviticus is het middelste van de vijf boeken van Mozes. Het vormt het hart van de Tora. Wanneer in Israël kinderen leren lezen op drie-jarige leeftijd, lezen zij een tekst uit Leviticus. Dat klinkt wonderlijk. Immers, op het eerste gezicht lijkt het boek Leviticus een moeilijk, afstandelijk bijbelboek. Een boek over allerlei wetten en regels, die voor de moderne mens een reeds lang gepasseerd station schijnen. Toch valt er meer te zeggen. Voor wie goed leest bevat Leviticus veel verborgen schatten. Die willen wij op het spoor komen.

We beginnen bij het begin. De eerste woorden van Leviticus luiden: ‘*Hij riep.*’ (1:1). Het gaat hier over de Here God die Mozes riep. Hij wilde dat deze in zijn nabijheid kwam. Dat klinkt veelbelovend: geen afstand, maar nabijheid – daar is het God om te doen! Mozes mocht naderbij komen. Waarheen? Naar de tabernakel, waar God verbleef. Want dat is de situatie, waarmee het voorgaande boek Exodus besloot.ⁱ Tijdens de reis van de Israëlieten door de woestijn was de tabernakel opgericht en had de Here God er zijn intrek genomen. Tegelijk werd echter gezegd dat niemand, zelfs Mozes niet, bij machte was in de tent te komen. Gods heiligheid was daarvoor te sterk.

In het kader van deze spanning staat heel het boek Leviticus. Enerzijds gaat het dus over de Here God, die dermate heilig is dat de mens hem niet zomaar kan naderen - dat zou niet goed gaan, evenmin als mensen de zon al te dicht kunnen naderen -, anderzijds is God er alles aan gelegen om deze afstand te overbruggen. In het boek Leviticus geeft Hij daarom voorschriften voor het brengen van allerlei soorten offers, waardoor de Israëlieten tot Hem konden naderen. Ook worden er vele reinheidswetten gegeven, die wilden voorkomen dat men in onreine toestand zou geraken (en daarmee op afstand diende te blijven van God). Ook zullen we horen van bepaalde procedures, waardoor men opnieuw de staat van reinheid kon herwinnen. Tenslotte geeft God richtlijnen voor het houden van de godsdienstige feesten. Ook de feesten waren een middel om in Gods nabijheid te geraken.

Vandaag lezen we de eerste instructies rondom de offers. Beter is het overigens om te spreken over ‘toenaderingsgaven’.ⁱⁱ Het Hebreeuwse woord dat hier gebruikt wordt heeft immers alles te maken met ‘naderen’. De Here God geeft aan dat een mens een toenaderingsgave tot Hem kan laten naderen. Dit betrof een dier dat geslacht werd en in zijn geheel verbrand, zodat de reuk ervan op zou stijgen naar God. Dit dier vertegenwoordigde de mens. Het is opvallend dat in vers 2 ook letterlijk het woord ‘Adam’ (mens) gebruikt wordt, dat herinnert aan het scheppingsverhaal en heel de mensheid. Deze was na het eten van de verboden vrucht op afstand van God gekomen. Nu echter roept God. Hij geeft instructies, waardoor de mens weer tot Hem kan naderen. Daarmee biedt het boek Leviticus een zeer bemoedigend perspectief.

Vandaag kijken we nader naar de instructies bij de offers. Wat opvalt (ook in het gedeelte dat gisteren aan de orde was) is dat er verschillende diersoorten geofferd konden worden, al naar gelang het vermogen van de eigenaar. Wie het breed had kon een rund offeren. Runderen vormden belangrijk kapitaal binnen de toenmalige landbouw. Met een rund kon je door te ploegen de grond bewerken. Je zou het kunnen vergelijken met een tractor anno nu. Wie een rund offerde, gaf veel weg. Ook het offer van een schaap of geit kon een kostbaar geschenk zijn, waarmee de gever aan God kon laten zien echt iets van zichzelf aan Hem te willen toewijden.

Daar ging het namelijk om bij het brengen van een vuuroffer. Omdat dit offer geheel door het vuur verteerd werd en er niets voor de offeraar overbleef, drukte dit offer iets uit van totale de toewijding aan God. De geur die van een dergelijk offer opsteeg werd door de Here God dan ook als lieflijk ervaren (1:13). Bovendien kende een vuuroffer ook het aspect van erkenning. Door een compleet dier uit de kudde te offeren gaf men het dier als het ware aan God terug, en erkende men daarmee dat het dankzij Hem ontvangen was.

Naast het offeren van een rund of een schaap bestond de goedkope mogelijkheid om een vogel te offeren: een tortel of het jong van een duif. Zodoende was er ook voor de armen een manier om hun toewijding aan God te tonen. Dat is iets om bij stil te staan. Armen werden hiermee niet enkel gezien als mensen die hun hand ophielden en aan wie hulp en bijstand geschonken werd. Zij konden door middel van dit offer laten zien en ook zelf ervaren dat ook zij volledig mens waren en wat te bieden hadden. Maakte voor een rijke een duif meer of minder financieel weinig tot geen verschil, voor een arme lag dit totaal anders. Wanneer deze een vogel offerde, drukte hij op gelijke wijze zijn toewijding tot en erkenning van God uit, als een rijke dat deed bij het offeren van een rund of schaap. Armen hadden hiermee een volwaardige plaats in de godsdienstige gemeenschap van Israël. Voor de Here God betekende de rook van zulk een offer niet minder een lieflijke reuk (1:17).

Een nog goedkoper offer betrof de zogenaamde ‘mincha’ ofwel broodgift, een offer onder andere bestaande uit meel en olijfolie, in verschillende varianten. Voor de arme betekende het brengen van een ‘mincha’ echter het missen van een hoeveelheid voedsel voor een dag.ⁱⁱⁱ Mede om die reden is het wellicht dat dit offer, dat ook door de priesters gegeten mocht worden, voor hen een ‘heilige der heiligen’ genoemd wordt (2:3). Deze term, die verwijst naar het allerheiligste deel van de tabernakel, vestigt de aandacht op de grote heiligheid van dit offer. Wanneer een arme immers voor een gehele dag van zijn bestaansmiddelen afzag vanuit toewijding aan God, was dit rondit indrukwekkend te noemen. Inderdaad een allerheiligst gebeuren.^{iv}

Eindnoten

ⁱ Zie G.A. Trouwborst, *Exodus – een bijbels dagboek*, p.89.

ⁱⁱ Deze treffende benaming is gegeven door Pieter Oussoren, auteur van de Naardense Bijbel.

ⁱⁱⁱ Rabbi E. Munk, *The Call of the Torah*, p.18,19.

^{iv} Uiteraard is het ook mogelijk dat de heiligheid van het offer zijn grond vond in het aanraken van het altaar. In Exodus 29:37 lezen we immers dat aanraking van het altaar heiliging betekent.